

בשלמא אמרינן "שכבר הוסבה" מוכן מדוע לא חיישינן למטה האם. (חיינו דמתוקמא קרא בין כסבת הכן בין כסבת הבעל<sup>(78)</sup>)

אלא אי אמרת לא אמרינן שכבר הוסבה, ואשה היורשת שני מטות אינה יכולה להסב נחלת אימה ממטה אל מטה, מדוע נאמר "לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה", כי מינסבא לאחד ממשפחת מטה אביה מאי הוה? הא מתעקרא נחלה משבטא דאימא לשבטא דאבא?

ומתרצת הגמרא: דמנסבינן לה לגברא דאבוהי משבטא דאבוה, ואימיה משבטא דאימה.

ומקשה הגמרא: אי הכי, שאשה היורשת שני ק"ב-ב מטות, צריכה להנשא לאדם שאביו משבטו של אביה, ואמו משבטה של אמה, מדוע נאמר בתורה "לאחד ממשפחת מטה אביה", האי "לאחד ממשפחת מטה אביה ואמה" מיבעי ליה?

ומתרצת הגמרא: אי כתיב הכי הוה אמוינא אפילו איפכא, [שאביו ממטה אמה ואמו ממטה אביה], קא משמע לך, דבעינן שיתיחס אחר מטה אביה, דהיינו, מטה אביו כמטה אביה, ומדכתיב "ולא תיסוב", שמעינן נמי,

ואמר קרא, עליה להנשא לאחד ממשפחת מטה אביה, כדי שלא תיסוב הנחלה ממטה אל מטה.

אמר אביי<sup>(76)</sup>, הרי אף אם תינשא לאחד ממטה אביה, סוף סוף הא קא מתעקרא נחלה משבטא דאימא, לשבטא דאבא? כלומר, הנחלה שירשה מאימה, נעקרת ועוברת לשבט אביה?

ואולי יש לנו לתקן, שלא תינשא אלא למי שאביו משבטו של אביה, ואמו משבטו של אמה.

ודחינן: ממיאי? [מנין לך שקושייתך נכונה], ודלמא שאני התם שכבר הוסבה נחלת האם ממטה אל מטה, שהרי ביתה מתייחסת אחר בעלה, שהוא ממטה אחר, וכשירשה אותה, הרי הוסבה הנחלה.

אמר ליה אביי, אכתי יש להסתפק בדבר, שמא סברת "שכבר הוסבה" לא אמרינן<sup>(77)</sup>.

אמר ליה רב יימר לרב אשי, מדוע הסתפק אביי אם אמרינן "שכבר הוסבה", או לא, הרי בפסוק מוכח להדיא שאין לחוש לירושת האם, דכתיב, "לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה", ואי אמרת

76. הנחלה על ידי הנישואין, אף על פי שכבר הוסבה במקצת קודם לכן. והקפיד שלא נוסף להסיבה עוד ממטה אל מטה.

ובתוספות הוסיפו, שאין סברא לומר שלא הקפיד הכתוב על נחלת אם, אע"ג שכבר הוסבה. כיון דכתיב ירושת שני מטות, משמע שיש לעשות תקנה אף בירושת האם.

78. הרשב"ם ועוד ראשונים, לא גרסו משפט זה.

76. באור דברי אביי ורב יימר המובאים להלן, על פי הרשב"ם. ועיין בתוספות ובשיטה מקובצת שבארו באופנים אחרים.

77. והטעם, משום דאפשר, שבשעת נישואי הבת עדיין האם בחיים, ונכסיה בחזקתה, ועדיין לא הוסבה נחלתה. וכשתמות ותירשנה ביתה, אזי תיסוב הנחלה ממטה אל מטה. הרא"ם.

והרשב"ם פירש, אולי קפיד קרא על הסבת

שאף על אימו להיות ממטה אמה. כנ"ל.

הגמרא מבארת, דאע"פ שהעמדנו את הפסוקים, "ולא תסוב נחלה.. ממטה אל מטה", ו"לא תיסוב נחלה... למטה אחר", בהסבת הבן, ולעבור עליו בשני לאוים, מכל מקום עדיין מצאנו ברייתות דתניא [שנו] את הפסוק הראשון בהסבת הנחלה על ידי ירושת הבן, ותניא את הפסוק השני בהסבת הנחלה על ידי ירושת הבעל.

דתניא בברייתא: "ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה", בהסבת הנחלה על ידי ירושת הבן הכתוב מדבר.

והוינן בה: אתה אומר בסבת הבן או אינו אלא בהסבת נחלה על ידי ירושת הבעל?

אלא, כשהוא אומר "ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר" הרי בסבת הבעל אמור<sup>(79)</sup>,

ואם כן, הא מה אני מקיים "ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה", בסבת הבן הכתוב מדבר.

ולא ניחא ליה לומר, שנה הכתוב כדי לעבור עליו בשני לאוים. כדלעיל, כיון דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן, ולא מוקמינן בלאוי יתירי.

ק"ג-א תניא אידך, "ולא תסוב נחלה ממטה למטה

אחר", בסבת הבעל הכתוב מדבר.

אתה אומר בסבת הבעל או אינו אלא בסבת הבן?

כשהוא אומר "ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה" הרי הסבת הבן אמור.

הא מה אני מקיים "ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר" בסבת הבעל הכתוב מדבר.

ומשמעות דורשין איכא ביניהו: לתנא דברייתא קמא, דרשינן מ"מטה אחר" שאין הכונה לבן, אלא לבעל. וממילא מוכח שהפסוק הראשון עוסק בהסבת הבן. כנ"ל.

ואילו לתנא דברייתא בתרא, לא נראה לדרוש מ"מטה אחר" דהיינו הבעל.

אלא, מסברא העמיד את הפסוק הראשון ("ולא תיסוב... ממטה אל מטה") בבן, שהוא קרוב יותר לאמו מהבעל, ומתוך כך אייתר ליה קרא בתרא להעמידו בהסבת הבעל<sup>(80)</sup>.

על כל פנים מבואר, דכולי עלמא מיהת פרשו, "ממטה למטה אחר" בסבת הבעל הכתוב מדבר.

מאי משמע? כלומר, מנין לברייתא הראשונה שהפסוק עוסק בהסבת הבעל<sup>(81)</sup>?

81. אך לברייתא השניה לא קשיא. כיון שהיא לא דרשה ממשעות הפסוק, אלא מסברא הפסוק הראשון עוסק בבן, שהוא קרוב טפי, וממילא הפסוק השני איירי בבעל. כנ"ל. רשב"ם.

79. לקמן יבואר, דדרשינן מ"מטה אחר", דהיינו הבעל. כיון שהבן אינו "אחר".

80. על פי הרשב"ם. ועיין בתוספות בשם רבינו תם, שגרס אחרת בגמרא. ובאר לפי דרכו.